

Odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencijakodučenika nižih razreda osnovne škole

Žunić, Patricija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:878218>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

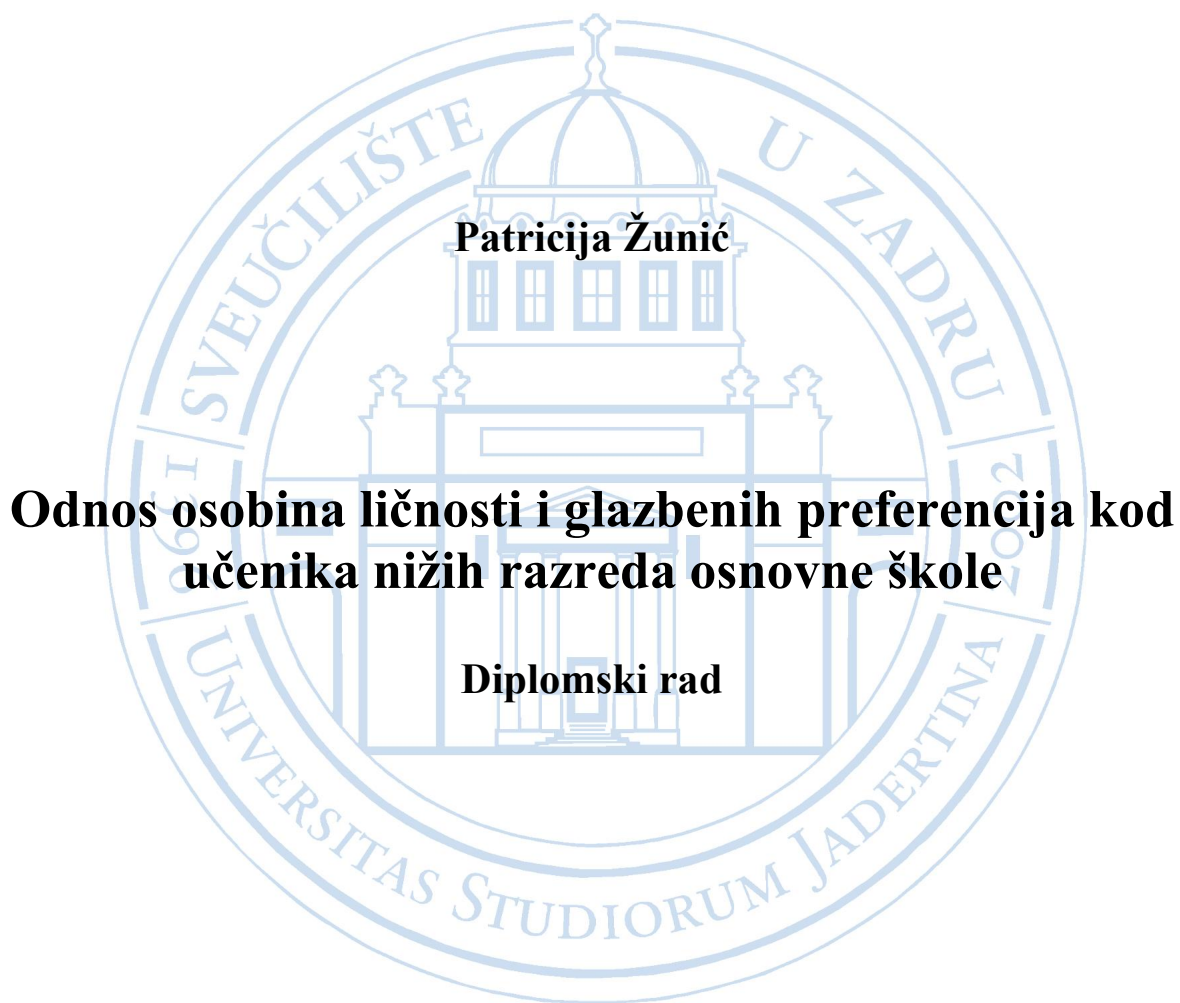

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za razrednu nastavu

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij

Odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod učenika nižih razreda osnovne škole

Diplomski rad

Student/ica:

Patricija Žunić

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Slavica Šimić Šašić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Patricija Žunić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod učenika nižih razreda osnovne škole** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. RAZVOJ DJETETA	8
3. UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA	9
3.1. Elementi glazbe koji utječu na razvoj djece	12
3.2. Glazbeno učenje i razumijevanje djece	14
3.3. Percepcija glazbe kod djece	16
3.4. Afektivni razvoj djeteta prema glazbi	19
3.5. Uloga okruženja za stvaranje preferencija kod djeteta	21
4. ANALIZA DJETETOVIH OSOBINA I GLAZBENIH PREFERENCIJA	23
4.1. Glazbene preferencije kod djece	23
4.2. Preferencije djece prema stilovima glazbe	26
4.3. Osobine ličnosti i glazbene preferencije kod djece	27
5. CILJ, PROBLEMI, HIPOTEZE	32
5.1. Cilj	32
5.2. Problemi	32
5.3. Hipoteze	32
6. METODA	33
6.1. Sudionici	33
6.2. Mjerni instrumenti	33
6.3. Postupak	34
7. REZULTATI I RASPRAVA	35
8. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA	43
9. ZAKLJUČAK	44
10. LITERATURA	45
11. ŽIVOTOPIS	50

SAŽETAK

Glazbeni angažman u ranom odgoju i obrazovanju uključuje različite aktivnosti, poput pjevanja, slušanja, sviranja instrumenata i plesa. Razumijevanje dječjih glazbenih preferencija omogućuje učiteljima ranog djetinjstva korištenje ovih informacija pri planiranju glazbenih aktivnosti. Djeca uživaju u glazbi koja im se sviđa i stoga na nju pozitivno reagiraju. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod učenika i učenica nižih razreda. U istraživanju je sudjelovalo 30 učenica i 36 učenika u dobi od 8 do 9 godina. Utvrđeno je da između dječaka i djevojčica ne postoje razlike u osobinama ličnosti niti u glazbenim preferencijama. Također, osobine ličnosti nisu pokazale povezanost s glazbenim preferencijama, osim povezanosti između savjesnosti i preferiranja funka.

Ključne riječi: razvoj, glazba, glazbene preferencije, osobine ličnosti

The relationship between personality traits and musical preferences in children of lower grades

ABSTRACT

Musical engagement in early education involves various activities, such as singing, listening, playing instruments and dancing. Understanding children's musical preferences enables early childhood teachers to use this information in planning musical activities. Children enjoy music they like, and therefore, they react positively to it in a positive way. The aim of this research was to examine the relationship between personality traits and musical preferences in students of lower grades. The study included 30 female and 36 male students aged 8 to 9 years. Three hypotheses were put forward in the conducted research. It was found that there are no differences in personality traits or musical preferences between boys and girls. Additionally, regarding the connection between personality traits and musical preferences, only a correlation between conscientiousness and a preference for funk was determined.

Key words: development, music, musical preferences, personality traits

1. UVOD

Psihologija glazbenih preferencija je proučavanje psiholoških čimbenika koji stoje iza različitih glazbenih preferencija ljudi, u ovom slučaju djece. Ljudi svakodnevno slušaju glazbu u mnogim dijelovima svijeta, a ona utječe na ljude na razne načine, od regulacije emocija do kognitivnog razvoja, uz pružanje sredstava za izražavanje.

Glazba zaokuplja djecu na inspirativan način, glazbeno obrazovanje s malom djecom uključuje i spontane i planirane aktivnosti. Glavni cilj glazbenog izražavanja u ranom odgoju i obrazovanju je stvoriti glazbene trenutke i iskustva za djecu i ojačati njihov interes za stvaranjem jedinstvenog odnosa s glazbom. Kroz razigrane glazbene edukacije, sposobnost djece da percipiraju glazbu kao i trajanje, razinu i ton zvuka i dinamiku razvijaju se korak po korak. Osnovni elementi učenja glazbe su slušanje gdje dijete prima informacije i zvuk, pjevanje kao aktivnost u kojem izražava glazbu te sviranje na instrumentima. Djecu se potiče da koriste svoju maštu te izražavaju svoje misli i osjećaje izazvane glazbom, npr. neverbalno kroz ples, crtanje ili verbalno pjevanjem ili pričanjem priče.

Pjevanje je također jedna od najvažnijih aktivnosti u glazbenom obrazovanju za malu djecu zbog povezanosti s razvojem jezičnih vještina. Rane glazbene interakcije i pokreti dječjeg tijela u situacijama slobodne igre potiču proces interakcije između melodijskih shema. Komunikativna interakcija kroz pjevanje s djecom prije nego što sama počnu govoriti ili pjevati također je istaknuta kao važna činjenica za razvoj socijalnih i emocionalnih vještina kod djeteta. Smatra se da glazba doprinosi ukupnom razvoju djeteta, uključujući intelektualni, emocionalni, fizički, društveni i estetski. To je prirodni dio dječjih života i aktivnosti. Bavljenje male djece glazbenim aktivnostima postavlja temelje za učenje.

Stoga je cilj ovog rada ispitati odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencijama kod učenika i učenica trećih razreda osnovne škole.

2. RAZVOJ DJETETA

Razvoj djeteta obuhvaća slijed fizičkih, kognitivnih te socio-emocionalnih promjena koje se odvijaju od rođenja do rane odrasle dobi. Pritom, na razvoj utječu genetski čimbenici, događaji tijekom prenatalnog života (hormoni majke, okolina u kojoj majka boravi, prehrana, psihološki faktori), okolinski čimbenici i djetetova sposobnost učenja (Starc i sur., 2004).

Prema Starc i suradnicima (2004) razvoj djeteta obuhvaća niz vještina koje dijete svladava, uključujući pritom razvoj kognicije, socijalnih odnosa, emocionalne regulacije, razvoj govora i jezika, fine i grube motorike te senzornih osjetila.

Pritom, fizički ili tjelesni razvoj obuhvaća usavršavanje motoričkih vještina, odnosno, drugim riječima, sposobnosti djece da koriste i kontroliraju svoje tijelo.

Kognitivni razvoj odnosi se na razvoj viših mentalnih procesa, poput mišljenja, rasuđivanja, učenja i rješavanja problema, odnosno procesa s pomoću kojih ljudi nastoje razumjeti i prilagoditi sebi svijet u kojem žive (Vasta, Haith, i Miller, 1997).

Socio-emocionalnim razvojem dijete uči kontrolirati svoje emocije i ponašanje, prilagođavati se okruženju s drugom djecom te graditi različite oblike komunikacije s drugima. Socio-emocionalni razvoj počinje povezivanjem roditelja i djeteta, odnosno odgovaranjem skrbnika na djetetove potrebe (Ashdown i Bernard, 2012). Prema Težak i Čudina-Obradović (1996) ovaj aspekt razvoja krucijalan je za djetetov uspjeh u vrtiću, školi, kao i općenito u životu. Socijalno, odnosno emocionalno učenje je proces kojim se stječu vještine prepoznavanja i upravljanja emocijama, formuliranja ciljeva, pokazivanja empatija te vještine uspostavljanja i održavanja odnosa (Jones i Bouffard, 2012).

3. UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA

Prema Nattiezu (1999) glazba je osnovni kanal komunikacije, odnosno sredstvo s pomoću kojeg ljudi mogu dijeliti svoje osjećaje, namjere i značenja. Svojim komunikacijskim svojstvima može pružiti vitalnu životnu liniju ljudske interakcije onima kojima posebne potrebe otežavaju druga sredstva komunikacije.

Glazba je važna za cjelokupan razvoj svakog djeteta i utječe na razvoj kognitivnih sposobnosti, kao i na razvijanje estetskog odnosa prema umjetnosti. Glazba potiče razvoj empatije, izražavanje emocija te podupire razvoj samopouzdanja. Djeci koja imaju teškoće u ostvarivanju socijalnih kontakata, glazbene aktivnosti omogućuju da se izraze te da kroz pjesmu i igru sudjeluju u aktivnostima i pritom razviju osjećaj kolektivnog duha (Nikolić, 2018).

Glazbene sposobnosti podrazumijevaju niz različitih sposobnosti, pri čemu je najvažnija ona koja se temelji na osjećaju za visinu tona, odnosno razumijevanje melodije. Ostale sposobnosti su: percepcija ritma, pamćenje melodije, utvrđivanje intervala, shvaćanje tonaliteta, sposobnost uočavanja estetskog značenja i apsolutni sluh.

Kod djeteta znakove glazbenog talenta možemo primijetiti ako ono pokazuje zanimanje za zvukove u okolini, pažljivo i mirno sluša glazbu, umiruje se na zvuk ili glazbu, traži prilike za slušanje i stvaranje glazbe, točno reproducira pojedine tonove, lako pamti te reproducira dijelove melodija i slično (Starč, 2004).

Ipak, okolina također ima velik utjecaj na razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti. Dijete treba izložiti pjevanju i glazbi, odnosno treba mu omogućiti aktivno sudjelovanje u glazbenom doživljaju. Već u jaslicama, djetetu se treba pjevati dok ga držimo na rukama, a to može biti uz dnevnu njegu, hranjenje i uspavljivanje. Djeci treba osigurati da steknu ključna glazbena iskustva, kao što su istraživanje glazbe, stvaranje i izvođenje glazbe te upotreba glazbenih elemenata. Tijekom izvođenja svih glazbenih aktivnosti, djecu se treba pažljivo promatrati i ako su potencijalno talentirani, treba im osigurati dodatne glazbene aktivnosti (Starč i sur., 2004).

Poticanje glazbenog razvoja u kontekstu poticanja cjelovitog razvoja djeteta dio je svakog kvalitetnoga kurikulumu ranog i predškolskog odgoja. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2015) potiče razvoj osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje: Komunikacija na

materinjem jeziku; Komunikacija na stranim jezicima; Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji; Digitalne kompetencije; Učenje učenja; Društvene i građanske kompetencije; Inicijativa i poduzetništvo; Kulturna svijest i izražavanje. Upoznavanje s različitim glazbenim stilovima, prvenstveno klasičnom i tradicionalnom hrvatskom glazbom te različitim oblicima svjetske glazbe, značajno pridonosi jačanju kompetencija vezanih uz kulturnu svijest i izražavanje djece te njihovu socijalnu i građansku kompetenciju (Belapurkar, 2017).

Rezultati niza istraživanja potvrđuju da bavljenje glazbom značajno pridonosi cjelokupnom razvoju djeteta (Jentschke i Koelsch, 2009). Djeca rane i predškolske dobi upoznaju se s glazbom kroz igru, pjevanje, slušanje, sviranje instrumenta, sudjelovanje u glazbenim igrama i brojalicama. Igre koje uključuju pjevanje su velika prilika za društvene interakcije gdje se djeca mogu izmjenjivati, birati partnere i igrati uloge. Djeca uče nesvjesno i spontano kroz aktivno uključivanje u strukturiranu igru. Glavni fokus obrazovanja djece stavlja se na umjetničko obrazovanje, a posebno na glazbeno obrazovanje. Pjevanje i aktivno sviranje glazbe osnova su pažljivog razvoja glazbenih vještina (Bilhartz i suradnici, 2020). Zajedničko pjevanje u zboru, na primjer, aktivnost je zajednice, pri čemu se pojedinac osjeća odgovornim za uspjeh zajednice. Zajednička izvedba oblikuje osobnost djece i nudi iskustvo zajedničke radosti, što zauzvrat osnažuje pozitivno iskustvo pripadnosti grupi. Prema Piagetovoj filozofiji, svatko ima na raspolaganju ljudski glas i pjevanje. Zajedničko pjevanje ne samo da poboljšava glazbene vještine, već i jača osjećaj pripadnosti zajednici. Umjetničko obrazovanje temelji se na nastavi usmjerenoj na iskustvo, na koju utječu lokalni uvjeti te kulturno i gospodarsko okruženje koliko i sposobnosti i osobnost učitelja.

Slušanje glazbe, pjevanje pjesama, sviranje instrumenata i kretanje u ritmu odlični su načini da mala djeca razviju samosvijest, pri čemu im glazba pruža kanal za izražavanje emocija, kao i priliku za istraživanje identiteta (Heyworth, 2013). Djeca na ovaj grade jedinstveni doživljaj sebe i uče vjerovati vlastitim sposobnostima. Kako bi potaknuli samosvijest kod svoje djece, roditelji mogu svom djetetu puštati razne pjesme i pritom razgovarati o tome kakav osjećaj pojedina pjesma izaziva kod njih. Uz to, moguće je potaknuti dijete da se kreće u ritmu jer na taj način može bolje shvatiti i izraziti ono što osjeća (Bilhartz i suradnici, 2020). Kako bi se samosvijest kod djece podigla korak dalje, glazba im također može pomoći da nauče samoregulaciju, a to je važan aspekt filozofije svjesne discipline. Sposobnost da prepoznaju i razumiju različite emocije, pomaže djeci kako reagirati na odgovarajući način te kako zadržati pribranost i kontrolirati svoje ponašanje.

Djeca će naučiti biti prilagodljivi i otporni u teškim situacijama. Kad djeca nauče kako mogu upravljati svojim emocijama, bolje su opremljena da ostanu smirena kada su pod velikim opterećenjem, kada rješavaju probleme i kada su pod stresom. Igranje glazbenih stolica je zanimljiv način kako vježbati vještinu samoregulacije s djetetom. Ova klasična igra zahtijeva od djece da slijede pravila, kontroliraju svoje impulse i da ostanu usredotočeni kako bi ostali u igri.

U ranom djetinjstvu se čini da imati koristi za razvoj perceptivnih vještina koje utječu na učenje jezika i koje potom utječu na pismenost. Učenjem sviranja instrumenta poboljšava se fina motorička koordinacija. Čini se da glazba također poboljšava prostorno rasuđivanje, jedan aspekt opće inteligencije, koji je povezan s nekim vještinama potrebnim u matematici (Hallam, 2018).

Dok su neke glazbene sposobnosti prisutne kod djece od rođenja, druge dostižu višu razinu tek kod starijih osoba, s dužim glazbenim iskustvom. Tako se osjetljivost na melodijsku konturu i relativnu visinu javlja već u ranom djetinjstvu, dok se druge glazbene sposobnosti, poput osjetljivosti na harmoniju, značajnije razvijaju tek u kasnom djetinjstvu (Trainor, 2005). Ranija su istraživanja pokazala da se glazbene sposobnosti mijenjaju tijekom djetinjstva i ovise o glazbenim iskustvima, kao što je svakodnevno izlaganje glazbi specifičnoj za kulturu, što se naziva enkulturacija. Čini se da formalna glazbena poduka potiče razvoj glazbenih sposobnosti oblikovanjem percepcijskih i kognitivnih predstava specifičnih za domenu (Hannon i Trainor, 2007).

3.1.Elementi glazbe koji utječu na razvoj djece

Prema Foti (2020) važnost glazbe u ranim godinama očituje se u utjecaju na inteligenciju i emocionalni razvoj djeteta, pri čemu glazba doprinosi razvoju vještina poput emocionalne regulacije, fizičke izdržljivosti, strpljenja, discipline, grube i fine motorike, suradnje, poboljšanog pamćenja i koncentracije, samopouzdanja i izražavanja.

Prema Zimmermannu (2007) formiranje elemenata glazbenog koncepta per se bilo je moderno područje istraživanja tijekom 1960-ih. Ipak, bilo je gotovo onoliko definicija koliko je bilo istraživača. Izraz koncept, kako se ovdje koristi, odnosit će se na jasnu i potpunu misao o nečemu što je stečeno osjetilnom percepcijom.

Konceptualni razvoj u glazbenom učenju ovisi o slušnoj percepciji, budući da glazbeno učenje počinje percepcijom zvuka. Iz različitih percepcija glazbe razvijamo glazbene koncepte koji nam dopuštaju usporedbe i razlikovanje, organiziranje zvukova, generaliziranje i konačno primjenu novih konceptata na nove glazbene situacije.

Fizičke dimenzije zvuka - visinu, trajanje, glasnoću, boju i simultanost - identificirali su neki istraživači, dok su drugi razmatrali više glazbene manifestacije tih dimenzija - melodiju, ritam, harmoniju, formu i dinamiku. U prethodnom odjeljku raspravljalo se o nekoliko studija diskriminacije u slušnoj percepciji (Zimmerman, 2007). Andrews i Deihl (1970) razvili su dobro osmišljenu bateriju mjera glazbenog koncepta za korištenje kod djece u osnovnoj školi u istraživačkom projektu koji je financirao USOE. Konceptualno razumijevanje dimenzija visine, trajanja i glasnoće proučavano je s pomoću verbalnih, slušateljskih, manipulativnih i otvorenih mjera. Verbalna mjera uključivala je razlikovanje i usporedbu prirodnih zvukova ili zvukova povezanih s glazbom koji su se prisjetili iz prethodnog iskustva s tim zvukovima i zahtijevala je minimalnu sposobnost razumijevanja pročitanog. Sposobnost prepoznavanja promjena u dimenzijama visine, trajanja i glasnoće u orkestralnim izvacima utvrđena je mjerom slušanja. Manipulativna mjera, razvijena za korištenje s pojedinačnom djecom, pružila je način demonstracije razumijevanja dimenzija visine tona, trajanja i glasnoće kroz manipulaciju jednostavnim instrumentima u učionici, kao što su rezonatorska zvana, trokutići, činele za prste i slično. Otvorena mjera određivala je individualne reakcije pokreta na dimenzije visine tona, trajanja i glasnoće unutar orkestralnog konteksta. Ove su mjere primijenjene na nasumično odabranim razredima četvrtih razreda u Pennsylvaniji. Rezultati su pokazali da slušanje i verbalne mjere imaju veliki potencijal za korištenje u identifikaciji glazbenih konceptata. Manipulativne i otvorene mjere, iako

zahtijevaju više vremena i obučenog osoblja za njihovu primjenu, čini se da imaju mogućnosti za primjenu kod djece predškolske dobi i one djece s teškoćama u učenju (Zimmerman, 2007). Mjereno ovom metodom, postignuće koncepta glasnoće bilo je najviše razvijeno, zatim trajanje, a zatim visina. Vrlo stvarna poteškoća s kojom se istraživači konceptualnog razvoja susreću, a koju smo već spomenuli, jest razlika između postojanja pojma kao takvog i posjedovanja rječnika kojim se koncept izražava. To je slično poteškoći koju učitelji imaju u razlikovanju između podučavanja koncepta i podučavanja značenja pojma ili izraza koji označava koncept.

Studija Andrews i Deihla (2006) pokušala je prevladati ovu poteškoću korištenjem i verbalnih i bihevioralnih mjera. Na temelju svoje multimodalne tehnike zaključili su da određeni broj djece posjeduje koncept, ali ne i vokabular. Najčešće su se brkala tri pojma visoko, glasno i brzo, te tri pojma nisko, tiho i sporo. Ideje preuzete iz verbalnih mjera i mjera slušanja mogle bi se učinkovito koristiti u svakodnevnoj nastavi u razredu.

Na primjer, u verbalnoj mjeri dijete je zamoljeno da popuni kvadrat s najboljim odgovorom: kad glazba postane tiša, čujemo (Zimmermann, 2007):

- viši zvuk
- niži zvuk
- brži zvuk
- manje zvuka
- više zvuka

A u mjeri slušanja, zatraženo je da popuni kvadratić koji govori kako se glazba upravo čula mijenja (Zimmermann, 2007):

- glasnije
- više
- niže
- brže
- sporije

Prema Demorest i Schultz (2004) može se reći da razvoj ritmičkih koncepata prethodi razvoju melodijskih koncepata. Mora se imati na umu da isti standard nije primijenjen u svakoj procjeni, budući da je jedna zahtijevala fizički odgovor, a druga odgovor čitanja. Odgovori na test forme u ovoj metodi istraživanja pokazali su da djeca nisu razvila sposobnost da čuju dizajn u glazbi u vrlo visokom stupnju.

Korištenje notnog zapisa kao pomoćnog sredstva za razumijevanje melodije eksperimentalno je ispitano od četvrtog do sedmog razreda. Samo je uzak raspon postignuća u razvoju melodijskih koncepata otkriven u ova četiri razreda. Uz testirani uzorak, tek u sedmom razredu se notni zapis pokazao kao značajna vrijednost u formiranju melodijskog koncepta (Demorest i Schultz, 2004).

Drugi su istraživači u radu s petogodišnjacima, sedmogodišnjacima, devetogodišnjacima i trinaestogodišnjacima otkrili da su samo posljednje dvije dobne skupine bile potpomognute notnim zapisima u donošenju kognitivnih prosudbi o glazbi.

U studiji za analizu kognitivnih procesa uključenih u glazbene sposobnosti, Mainwaring (2003) je pretpostavio da je glazba stvar odnosa. Njegovi testovi percepcije visine i ritmičkog uzorka te slušnog pamćenja temeljili su se na ovoj pretpostavci. S ispitanicima u dobi od devet do jedanaest godina, Mainwaring (2003) je otkrio da percepcija razlika u visini tona i percepcija ritmičkih uzoraka nisu značajno povezani. Zaključio je, međutim, da je dob važan čimbenik u razvoju kognitivnih sposobnosti mjerenih njegovim testovima.

Sažetak nalaza o konceptualnom razvoju potkrepljuje odnos ovisnosti između percepcije i koncepcije. Opet se pokazalo da je dob važan čimbenik u razvoju glazbenih koncepata, pri čemu se najprije razvijala glasnoća, a zatim trajanje i visina. Čini se da su očite bihevioralne reakcije na glazbu nužan dodatak oblikovanju pojma, dok se notni zapis ne čini važnim čimbenikom u formiranju glazbenog koncepta, barem u ranim razredima. Ponovno je potvrđena potreba poučavanja vokabulara s konceptom.

3.2. Glazbeno učenje i razumijevanje djece

Glazbeno učenje kod djece ovisi o percepciji glazbenih zvukova koje čuju. Ni u jednom drugom području učenja oštrina slušne percepcije ne igra tako glavnu ulogu. Istraživanje Jeana Piageta (1983) ukazalo je na sklonost male djece da svoje percepcije usredotoče ili fiksiraju na dominantne aspekte inače difuznog i složenog perceptivnog polja. Ova tendencija, poznata kao centriranje, rezultira netočnim i nepotpunim pregledom cjelokupne glazbene kompozicije. Eksperimenti osmišljeni za mjerenje slušne sposobnosti i diskriminacije rano u razvojnom slijedu imaju praktične implikacije za poučavanje osnovne glazbe. Ovi eksperimenti nam mogu reći koje je glazbene dimenzije ili elemente dijete sposobno čuti i njegovu interpretaciju tih dimenzija. Temeljni glazbeni element je visina tona,

možda najmjerljiviji atribut slušne percepcije. Određivanje sposobnosti pojedinca da razlikuje visinu i među visinama zaokupilo je interes istraživača još od Thorndikeove poznate izreke da sve što postoji, postoji u određenoj količini i može se mjeriti (Yim i suradnici, 2014).

Iako se stručnjaci slažu da je razlikovanje visine tona temeljno za razumijevanje melodije, pokušaji mjerenja dječjih sposobnosti u tom području nisu bili previše uspješni. Poteškoće su svojstvene dvjema metodama koje se općenito koriste. Jedna metoda zahtijeva da dijete izrazi svoju diskriminaciju na neki jednostavan način, bilo verbalno ili manipulativno. Ovo za dijete nije tako jednostavno kao što zvuči. Verbalni odgovor je najučinkovitiji, ali izrazi gore-dolje, visoko-nisko, veliko-malo, kada se odnose na glazbene zvukove, nemaju neposredno značenje za djecu (Roulston, 2006). To su pojmovi koji se primjenjuju na druge pojmove koje mala djeca uče, a često služe samo za zbunjivanje. Zapanjujući primjer brkanja izraza visoko i nisko jer se odnose na vizualnu i slušnu percepciju pronađen je kod trogodišnjaka.

Prema Roulston (2006) dijete ove dobi ima tendenciju obrnuti konvencionalno značenje visokog i niskog kada se primijeni na visinu jer vizualno misli da ti pojmovi znače veliko ili malo u odnosu na njega. Autor je koristeći i vizualni test i test nagiba, primijetio da su trogodišnjaci odabrali sliku malog zrakoplova visoko na nebu koja odgovara niskom nagibu jer im je taj zrakoplov izgledao malo ili nisko. U podučavanju koncepta visoko-nisko, vizualni znakovi mogu se povezati s visinama i melodijskim frazama dok se predstavljaju pojmovi visoki i niski. Vizualni prikazi pojmova dugo i kratko također bi trebali biti opremljeni iskustvima učenja osmišljenim za podučavanje trajanja zvuka. Materijali za samoučenje temeljeni na ovoj ideji bili bi izvrsna nastavna pomagala (Roulston, 2006).

Usporedba isto-različito pomaže prevladati poteškoće usporedbe visoko-nisko i bolja je za korištenje u nastavi za diskriminaciju, ali mora se imati na umu da, bilo za istraživanje ili za nastavne svrhe, u testu neposredne diskriminacije između visina od dva tona, redosljed prosuđivanja mora biti vrlo jasan djetetu. To jest, mora znati odnosi li se njegov odgovor na prvi ili drugi od dva primjera.

Yim i suradnici (2014) sa studijom s djecom osnovnoškolskog pokušale su prevladati probleme u potpuno verbalnoj metodi uvođenjem otvorenog bihevioralnog zadatka, kao što je pritiskanje jednog od dva gumba da odgovaraju dva različita tona, ili korištenje klavirske tipkovnice ili zvončića za oslikavanje visine smjer. Ove metode treninga pomogle su djeci da nauče početni zadatak, ali nisu omogućile prijenos na nove terene.

Druga metoda zahtijeva da dijete glasno odgovori na dati glazbeni podražaj. Pretpostavka na kojoj se temelji ova vrsta odgovora je da ako se glazbeni podražaj točno reproducira vokalno, element tona se razlikuje od ostalih elemenata. Nekoliko je studija poduprlo ovu pretpostavku pokazujući odnos između sposobnosti pjevanja i razlikovanja visine.

U studiji sa 168 djece osnovnoškolske dobi, 30 posto ispitane djece nije bilo u stanju razlikovati razlike male od pola koraka, dok samo 4 posto nije moglo razlikovati razlike velike od šestine (Trainor, 2005). Utvrđeno je da su dob i sposobnost razlikovanja visine tonova pozitivno povezani s najvećim povećanjem sposobnosti kod mlađe djece. Engleski autoritet (Trainor, 2005) vjeruje da je do dvanaeste godine kritično razdoblje za identifikaciju terena možda prošlo. U nekim prijavljenim slučajevima, utvrđeno je dvostruko veće poboljšanje u razlikovanju visine između šest i devet godina nego između devete i devetnaeste godine.

Istraživači Demorest i Schultz (2004) također istražili odnos između razlikovanja visine tona i tonskog pamćenja. U svim prijavljenim slučajevima postoji definitivan odnos, pri čemu razlikovanje visine ovisi o tonskom pamćenju. Razumijevanje melodijskih fraza također ovisi o tonskom pamćenju i poboljšava se s godinama. Istraživanje je pokazalo da se najveći napredak u rezultatima tonskog pamćenja događa između osam i devet godina. Nakon devete godine postoji prilično stabilan, iako manje spektakularan porast do četrnaeste godine, a tada se čini da dolazi do procesa izravnavanja.

3.3.Percepcija glazbe kod djece

Sposobnosti djece da percipiraju više zvukova ispitivane su traženjem od djece da odaberu pratnju između tri alternativne pratnje za danu melodiju, od kojih su dvije bile u različitim tonalitetima, ili iskrivljavanjem poznatih melodija mijenjanjem tonaliteta određenih taktova.

Prema Yim i suradnicima (2014) postoje dva moguća razloga za ovaj nalaz. Jedna je da su dječje percepcije bile usredotočene na dominantnu melodijsku liniju, što im je otežavalo istovremeno razmatranje i melodijskih i harmonijskih aspekata pjesme. Drugi razlog je jednostavno to što mala djeca možda nisu potpuno naviknuta na harmonijske klišeje razdoblja uobičajene prakse zapadne glazbe. Provedena su dva zanimljiva eksperimenta s francuskom djecom u dobi od šest do šesnaest godina. Prvi se bavio percepcijom polifonih linija u fugi, a

drugi odnosom melodijske percepcije i osjećaja za tonalitet. Rezultati su pokazali da se perceptivna aktivnost razvija s godinama, što pokazuje sve veća sposobnost praćenja polifone obrade jednostavnih tema. Percepcija tonskih melodija također raste s dobi, s vrlo izraženim razvojem osjećaja za tonalitet koji se javlja u dobi od osam godina. Percepcijska dominacija ili središte jednog glazbenog elementa nad drugim također je pronađena kod boje i ritma. Djetetova ritmička percepcija u osnovi ovisi o sklonosti da se usredotoči na dominantnu ritmičku jedinicu ili skupinu (Roulston, 2006).

Tradicionalno, program osnovne glazbe približava se ritmičkoj percepciji kroz ritmičko kretanje. Većina istraživačkih studija namijenjenih proučavanju ritmičkih sposobnosti djece koristila je ritam u ovom smislu ponašanja. Korištena su dva pristupa. U prvom pristupu promatraju se slobodni spontani izrazi ritmičke aktivnosti i stvarni ritmički odgovori na glazbu. Drugi pristup je reguliraniji i uključuje mjerenje djetetove sposobnosti da prepozna i oponaša određene obrasce ritma pod utjecajem glazbenih i verbalnih znakova. Uspjeh ove vrste zadatka mjeri se točnošću kojom se uzorak reproducira tijekom utvrđenog razdoblja. Ovdje je naglasak na svjesnoj ritmičkoj percepciji koju pokazuje sposobnost djeteta da kontrolira svoju ritmičku aktivnost tako da se podudara s opaženim ritmičkim uzorkom (Roulston, 2006). Postoje razlike u mišljenjima o tome razvijaju li se melodijska ili ritmička percepcija istodobno ili jedna prethodi drugoj. Ni jedan ni drugi stav nisu apsolutno potkrijepljeni nalazima istraživanja.

Percepcija glasnoće proučavana je eksperimentalno kroz zadatke razlikovanja različitih intenziteta zvuka. Rezultati ovih studija pokazuju da do četvrte godine djeca mogu točno prosuđivati relativnu glasnoću, a da je za djecu u prvom razredu takva vrsta diskriminacije vrlo laka. Jedan od razloga za lakoću ovih prosudbi može biti iskustvo koje ta djeca imaju s primjenom izraza glasno i tiho na zvukove iz okoline (Trainor, 2005).

Za razliku od izraza visoko i tiho, koji se ne uče slučajno u svakodnevnom iskustvu sa zvukom, pojmovi glasno i tiho rani su dodaci dječjem vokabularu. U značajnoj petogodišnjoj studiji Petzold (2008) je istraživao razvoj slušne percepcije u područjima melodijske percepcije, učenja fraze, melodijske reprodukcije s različitim harmonijama i bojama te ritmičke sposobnosti.

Za većinu zadataka, plato u slušnoj percepciji postignut je u dobi od osam godina (treći razred), a pokazatelji su bili da se najznačajniji razvoj događa između šeste i sedme godine (prvi i drugi razred). Iz ove rasprave o nalazima istraživanja o percepciji može se

zaključiti da percepcija glazbenih podražaja slijedi razvojni slijed. Prvo se razvija razlikovanje glasnoće, dok se donekle istodobno razvija razlikovanje visine i ritma. Potonje diskriminativne sposobnosti poboljšavaju se s povećanjem raspona pažnje i poboljšanjem funkcije pamćenja (Roulston, 2006).

Budući da se percepcija glasnoće razvija bez formalne obuke, poduka se može usredotočiti na metode poboljšanja razlikovanja visine i ritma. Čini se da se percepcija istodobnih zvukova ili harmonije razvija posljednja, vjerojatno zbog fenomena perceptivne centralizacije.

Studije s američkom, engleskom i francuskom djecom bile su dosljedne u zaključku da se brzi razvoj melodijske percepcije događa između šeste i osme godine, pri čemu osma godina označava početak kritičnog razdoblja za razvoj harmonijske percepcije.

Istraživanje Jeana Piageta (1983) slikovito opisuje kako djeca grade konceptualni okvir koji im omogućuje tumačenje okoline. Kroz intenzivno proučavanje nekoliko slučajeva, a ne kroz statističko istraživanje nekoliko osobina u velikoj populaciji, Piaget je razvio elegantnu i visoko sofisticiranu teoriju o rastu i razvoju ljudske inteligencije. Piaget (1983) vidi ovaj razvoj kao kretanje u fazama od aktivnosti bez misli preko promišljene aktivnosti do konceptualizacije. U Piagetovoj teoriji, intelektualni procesi imaju svoje korijene u senzomotoričkom ponašanju. Tijekom prvih osamnaest mjeseci djetetova života njegove su aktivnosti povezane s njegovim percepcijama neposredne okoline. Ove opazajno dominirane aktivnosti daju djetetu potrebne sirovine od kojih oblikuje koncepte o svom svijetu. Piaget (1983) označava drugo razdoblje u intelektualnom razvoju djeteta kao fazu predoperacijske reprezentacije. U cijelom tom razdoblju, koje slijedi nakon senzomotoričkog i traje otprilike do sedme godine života, djetetovim mišljenjem dominiraju njegove percepcije, koje mogu biti izrazito zavodljive. Stvari su onakve kakvima se čine u neposrednoj egocentričnoj percepciji, pa dijete razmišlja od percepcije do percepcije ili od jednog posebnog događaja do drugog. Konkretna operativna faza pokriva srednje djetinjstvo (uzrast od sedam ili osam do jedanaest ili dvanaest godina). U ovoj fazi, djetetova misao više nije vezana za njegove perceptivne aktivnosti, jer je ono u stanju decentrirati svoje mišljenje od svojih percepcija. Dijete na konkretnoj operativnoj razini sposobno je shvatiti odnose između više od dvije stvari istovremeno i može mentalno provoditi postupke pokušaja i pogreške, pod uvjetom da problem leži unutar dosega neposredne stvarnosti. Predadolescentne i rane godine označavaju pojavu formalne operativne misli. U ovom trenutku pojedinac može rasuđivati o teorijskim mogućnostima putem hipoteziranja te deduktivnog i induktivnog razmišljanja. Piagetova

(1983) ideja reverzibilne operacije, definitivna karakteristika zrele misli, temelj je njegove teorije.

Prema Piagetu (1983), reverzibilnost je bitna za svaki oblik mentalnog eksperimentiranja i za logično zaključivanje. Reverzibilni rad je u srcu principa očuvanja. Očuvanje se odnosi na nepromjenjivost određene dimenzije empirijskih objekata iako se promjene događaju u drugim dimenzijama. Piaget gleda na razvoj pojma u smislu očuvanja, što nije ništa drugo nego stabiliziranje određenog pojma u djetetovu mišljenju. Kada se dijete može vratiti u početno stanje zadanog materijala inverznom operacijom, ono pokazuje reverzibilnost misli i tako potvrđuje očuvanje tog materijala. Piagetovo (1983) istraživanje bavi se pitanjem kvalitativnih invarijanti, koje ne zahtijevaju kvantitativni sastav dijelova kao što to zahtijeva matematička invarijantnost. Taj fenomen Piaget (1983) naziva kvalitativnim identitetom. U kvalitativnom identitetu, trajna je kvaliteta jednostavno odvojena od promjenjivih kvaliteta. Ove kvalitete mogu biti boja, oblik ili visina, a prepoznaju se kroz percepciju. Na primjer, kada pojedinac identificira pravokutni oblik predmeta kao nepromjenjivu ili nepromijenjenu kvalitetu iako njihova veličina i boja variraju, on je napravio kvalitativni identitet. Slično tome, kada može apstrahirati identične tonske obrasce iz različitih ritmova, također je napravio kvalitativnu identifikaciju. Ova vrsta identifikacije je korak u formiranju glazbenog koncepta.

Ovi pojmovi iz Piagetove (1983) teorije formirali su teorijsku osnovu za nekoliko novijih istraživačkih projekata u glazbenom obrazovanju. Odgovori osmogodišnje djece većinom su odražavali međufazu očuvanja, iako su neki davali dokaze operativnog razmišljanja.

3.4. Afektivni razvoj djeteta prema glazbi

Afektivni razvoj odnosi se na domenu koja uključuje stavove i interese za glazbeno učenje, glazbeni ukus. Većina istraživanja u ovom području bavila se razvojem glazbenog ukusa tijekom adolescentskih godina. Te se studije kreću od uzorkovanja mišljenja do detaljnije i sofisticiranije metodologije. Istraživanja su pokazala da se afektivni razvoj ne odvija u vakuumu, već je povezan s kognitivnim i perceptivnim razvojem. Povećano znanje i razumijevanje dovode do povećanog uvažavanja i interesa. Jedna od središnjih svrha glazbenog obrazovanja je poučavanje za inteligentno razlikovanje. Kako mlada osoba postaje

pronijeljivija i diskriminirajuća, sasvim je prirodno da otkrije kako se mijenjaju njegove vrijednosti i ukusi.

Istraživanja koja uključuju afektivni razvoj male djece primarno su se bavila prikupljanjem verbalnih odgovora na glazbu. Ispitivanje nekoliko stotina ovih odgovora ukazalo je na tendenciju male djece da čitaju nejasna značenja u čisto slušnim podražajima. To nije nimalo neobično jer je djetinjstvo veliko razdoblje sinestezije; dakle, zvukovi imaju određene slike. I tako dijete prevodi čisto slušni podražaj u drugačiji modalitet. Karakteristični primjeri ovog fenomena u istraživačkoj literaturi su sljedeći odgovori devetogodišnjaka na kratke glazbene primjere: "nekako maglovito", "pola posto niže", "zvučalo je kao da je sprovod". Istraživanje objavljeno u Engleskoj nastojalo je dobiti introspektivne komentare na to pitanje. "Sviđa li ti se to?" Najmlađi su komentirali jednostavno, "lijepo", "slatko", "dobro". Oni u dobi od devet godina komentirali su neugodne učinke na sebe, dok su djeca u dobi od dvanaest do trinaest opisala ugodne, ali i neugodne učinke (Dobrota i Sarajčev, 2021).

Trainor (2005) je također proučavao razvoj osjećaja za suglasje kako bi utvrdio može li se ili ne utvrditi razvojni slijed. Njegovi subjekti uključivali su 146 odraslih osoba, 195 djece od šest do četrnaest godina iz dvije osnovne škole i 76 djevojčica iz povlaštene pripremne škole. Svi glazbeni intervali su svirani prije nego što je dat sud o svakom. Djeca u osnovnim školama nisu pokazivala vidljivu sklonost konsonanciji u odnosu na disonancu prije devete godine, kada su primijećene značajne razlike. Možda još nisu bili naučeni na glazbu iz razdoblja uobičajene prakse. Dvanaestogodišnjaci i trinaestogodišnjaci dali su prednost nevjerojatno slično onom kod odraslih. Djevojčice iz pripremne škole pokazale su averziju prema disonanci u dobi od sedam godina, a do devete godine njihove su preferencije bile slične onima odraslih. Tako su u dobi od devet godina dosegli stupanj razvoja koji osnovnoškolska djeca nisu postigla do dobi od dvanaest do trinaest godina. Ovo istraživanje ostavlja osjećaj nelagode zbog neodgovorenog pitanja. Treba li glazbeno obrazovanje osposobljavati djecu za zapadnjačku glazbu razdoblja uobičajene prakse? Čini se da trenutno mišljenje ukazuje na važnost okruženja koje pruža bogatu glazbenu stimulaciju pogodnu za razumijevanje svih glazba. Sažetak nalaza o afektivnom razvoju ukazuje na to da takozvani testovi uvažavanja u velikoj mjeri mjere koliko su dobro funkcionirale primitivnije perceptivne i memorijske funkcije (Zimmerman, 2007).

Glazbeni ukus, manifestacija glazbenih stavova, razvija se uvjetovanjem i obrazovanjem kao i drugi društveni fenomeni. Odgovori osnovnoškolske djece na glazbene

podražaje pokazuju osobitu dojmljivost djetinjstva, obilježenu sklonošću spajanju osjetilnih dojmova u simbole koji se odnose na druge modalitete. Afektivni razvoj, poput perceptivnog i kognitivnog, također slijedi razvojni slijed, ali okolina i obrazovanje mogu ubrzati proces.

3.5.Uloga okruženja za stvaranje preferencija kod djeteta

Od rođenja do 10. godine života, djetetov je mozak u punom razvoju i predstavlja najbolje ‘uvjete’ za učenje, takozvane prozore mogućnosti (Trainor, 2005). Tijekom tog razdoblja, odgovori na stimulaciju su učinkovitiji. Stoga je važno da obiteljsko okruženje omogući širok repertoar i raznolika glazbena iskustva.

Yim i suradnici (2014) predlažu da „roditelji trebaju iskoristiti svaku priliku da provode vrijeme sa svojom djecom i zajedno istražuju svijet glazbe, dok su djeca još uvijek otvorena za novu i nepoznatu glazbu (što često znači da su mlađa od deset godina)“. To bi se moglo dogoditi jednostavnim puštanjem glazbe u pozadini dok se dijete igra, no može se koristiti i kao društvena aktivnost unutar obitelji. Ovdje bi roditelji mogli pustiti glazbeno djelo kod kuće i zatim razgovarati sa svojom djecom o tome (tj. podijeliti kako svi u obitelji doživljavaju glazbu i raspraviti, na primjer, razloge zašto), ili bi mogli voditi svoju djecu na koncerte i živjeti glazbeni događaji koji stvaraju posebne uspomene koje se pamte pozitivno.

Custodero (2006) ističe važnost neformalnog iskustva u glazbi, u kojem se djeca na svaki mogući način stavljaju u kontakt s glazbom svoje kulture i potiču da upijaju tu glazbu, zajedno s inherentnom sintaksom koja se temelji na toj kulturi. U tom pogledu obitelj igra važnu ulogu u posredovanju između djeteta i njegove/njezine sociokulturne sredine.

Kulturni i afektivni aspekti igraju važnu ulogu u odnosu djece s glazbom. Njihova glazbena sklonost također je usko povezana s njihovim kognitivnim razvojem, odnosno sposobnošću obrade i razumijevanja zvukova. To uvelike može objasniti njihovu sklonost jednom specifičnom zvuku, pjesmi ili glazbi i ponavljanjima. Stoga smatramo da je relevantno prvenstveno prikazati kako se taj proces odvija, a potom raspraviti o kulturnim i društvenim karakteristikama prikupljenog repertoara. Bebe dolaze na svijet sa sofisticiranim mehanizmima za prepoznavanje i obradu zvučnih događaja. Do trećeg mjeseca života preferiraju niske note i zvukove, a to će se promijeniti tek u 6. mjesecu starosti, kada počinju preferirati više zvukove. U prvim mjesecima beba počinje izravnije komunicirati sa zvukovima oko sebe, oponašajući, testirajući i improvizirajući melodije. U pjevanju beba riječi se rijetko koriste. Djeca počinju prilagođavati svoje tjelesne pokrete puls glazbe koju

slušaju i to objašnjava 'ples' beba tijekom nastave glazbe kada čuju pjesmu (Katušić i Burić, 2021).

Dijeljenje glazbenih preferencija pomaže i djeci i odraslima da se zbliže i nauče više jedni o drugima, a glazbene preferencije važan su dio djetetovog osobnog i kulturnog identiteta. Poznavanje više o glazbi koju posebno vole djeca i adolescenti, roditeljima i učiteljima može pružiti uvid u njihovu osobnost, identitete, društvene skupine i emocije.

4. ANALIZA DJETETOVIH OSOBINA I GLAZBENIH PREFERENCIJA

4.1. Glazbene preferencije kod djece

Tijekom proteklih 30 godina istraživači glazbenog obrazovanja istraživali su glazbene preferencije iz brojnih perspektiva. To uključuje preferencije slušatelja za glazbene aktivnosti, mišljenja i preferencije prema različitim glazbenim stilovima ili pjesmama, preferencije slušatelja s obzirom na specifične glazbene karakteristike i varijable koje utječu na preferencije glazbe.

Jedan od poznatijih modela, koji se naziva i *Interaktivnom teorijom glazbenih preferencija* (Dobrota i Maslov, 2015) ističe hijerarhijski organizirane razine varijabli koje su značajne za glazbene preferencije pojedinca. Riječ je o LeBlancovom teorijskom modelu glazbenih preferencija koji putem osam razina obrade ulaznih glazbenih informacija prikazuje hijerarhiju varijabli koje su važne za formiranje glazbenih preferencija pojedinaca. Varijable se mogu podijeliti na niže i više razine na sljedeći način:

1. niže razine koje se nazivaju varijablama utjecaja (8.-4. razina), među kojima su: osobni faktori (fizička osobina podražaja, složenost podražaja, referentno značenje podražaja, kvaliteta izvedbe te kulturni faktori: mediji, vršnjaci, obitelj, obrazovanje, slučajno uvjetovanje (8. razina), fizioloških uvjeta (7. razina), temeljne pažnje (6. razina), afektivnog stanja (5. razina) i osobina slušatelja: slušna osjetljivost, glazbena sposobnost, glazbena poduka, osobnost, rod, etnička pripadnost, socioekonomski status, sazrijevanje, pamćenje (4. razina).

2. više razine koje predstavljaju odgovor na varijable utjecaja, procesuiranje u mozgu slušatelja (3. razina), odlučivanje o potrebi dodatnih iskustava za formiranje prosudbi: odluka o preferencijama, daljnja istraživanja podražaja i/ili okoline, ponovljeno slušanje, povećana pažnja (2. razina) te prihvaćanje ili odbacivanje informacije: odbacivanje, prihvaćanje, ponovljeni podražaj, povećana pozornost (1. razina) (Brđanović, 2014).

Još jedan poznati model glazbenih preferencija je *Recipročni model glazbenih odgovora* prema kojem su faktori koji utječu na glazbene preferencije poput spola, dobi, osobnosti, glazbenih sposobnosti, glazbene poduke, socioekonomskog statusa, okoline i

medija grupirani u tri skupine – glazba, slušatelj i situacija u kojoj se slušatelj nalazi, pri čemu svaka od tri skupine može istovremeno utjecati na druge dvije (Dobrota i Maslov, 2015).

Cilj LeBlancovog istraživanja (1979), između ostalog, bio je pronaći najviše preferiranu glazbu učenika petog razreda. Istraživanje je provedeno na uzorku od 278 učenika različitog petih razreda u širem području. U istraživanju su korišteni primjeri pop glazbe, rock glazbe, ragtime, dixieland, band-marš i country & western/bluegrass glazbe. Rezultati istraživanja pokazali su da je najpoželjniji pop glazbeni stil.

Demorest i Schultz (2004) otkrili su da su popularni i rock stilovi glazbe popularni među osnovnoškolcima i da se sklonost za rock glazbu povećavala s godinama. Drugo, kada su testirana, mlađa su djeca iskazivala više preferencija prema glazbi koju su poznavali i pozitivnije su reagirala na predstavljene glazbene isječke od starije djece. Treće, s obzirom na karakteristike glazbe, studije su pokazale da djeca preferiraju glazbu (u različitim stilovima) koja se izvodi bržim tempom, dajući prednost poznatoj, za razliku od nepoznate, glazbe. Četvrto, značajne varijable u preferiranju glazbe uključuju dob, zemlju i spol, te rasu slušatelja i izvođača .

Nasuprot tome, studija autora Custodero (2006) pokazala je da odsutnost ili prisutnost stihova nije utjecala na glazbene preferencije male djece i nije značajna varijabla koja utječe na glazbene preferencije. Istraživanja koja se tiču dječjih glazbenih preferencija u glazbenom obrazovanju općenito su bila ograničena na obrazovne ustanove, s istraživačima koji su istraživali dječje sklonosti prema različitim vrstama glazbe koja se koristi u učionicama i anketirali su reakcije učenika na različitu glazbu. Pa ipak, neki su istraživači počeli gledati dalje od školskih okruženja do doma kada su ispitivali vrste glazbenih aktivnosti i medija kojima su djeca i mladi svakodnevno izloženi. Ipak, još se mnogo toga treba naučiti o glazbenim preferencijama male djece.

Walsh (2002) mudro primjećuje da se “djeca i vremena brzo mijenjaju”. Studija prikazana u ovom radu nastoji pridonijeti razumijevanju glazbenih preferencija male djece istražujući temu putem (Walsh, 2002):

1. promatranja djece u dječjem vrtiću i osnovnoj školi;
2. razgovorima s roditeljima djece od 5-8 godina; i
3. grupnim razgovorima s malom djecom.

Dok se prethodna istraživanja uvelike oslanjaju na kvantitativne postupke i nacрте istraživanja velikih razmjera kako bi se dobilo generalizirajuće znanje, ova studija nastoji

dobiti detaljne opise koji daju određeni osjećaj glazbenih preferencija male djece unutar specifičnog kulturnog i povijesnog konteksta.

Roditelji su opisivali sjećanja kako su njihova djeca od rane dobi pokazivala sklonosti prema određenim vrstama glazbe. Djeca su iskazivala svoju sklonost i roditeljima i učiteljima izražavajući nesklonost određenim vrstama glazbe, pjesama i/ili pjevača te postavljajući zahtjeve za drugim vrstama glazbe. Roditelji su izvijestili o aktivnom bavljenju djece glazbom, slušnom prepoznavanju instrumentalne i vokalne glazbe od najranije dobi te specifičnim zahtjevima za glazbom (koje je često karakterizirano ponavljanim slušanjem iste pjesme) već od 10 mjeseci do 2 i 3 godine (Yim i sur., 2014). Djeca koja su sudjelovala u ovoj studiji (Yim i sur., 2014) izrazila su sklonost širokom rasponu glazbenih stilova, a roditelji su govorili o pružanju vrlo različitih iskustava slušanja u svojim domovima. Kao što se i očekivalo, analiza transkripata intervjuja pokazala je da dječja iskustva slušanja kod kuće izgleda ovise o preferencijama slušanja roditelja, iako su starija braća, sestre i vršnjaci također omogućili pristup drugim stilovima glazbe koje roditelji nisu nužno odobravali.

Razumijevanje dječjih glazbenih preferencija omogućuje učiteljima ranog djetinjstva korištenje ovih informacija pri planiranju glazbenih aktivnosti. To podupire i Temmerman (2000) koji navodi da postoji potreba za utvrđivanjem i praćenjem sklonosti djece prema glazbenim aktivnostima kako bi se potaknulo njihovo aktivno uključivanje u učenje glazbe. Informacije o dječjim glazbenim preferencijama također se mogu koristiti za analizu tipova glazbenih aktivnosti koje preferiraju kao osnovu za odlučivanje koje se nove glazbene aktivnosti mogu uvesti i kako bi se one mogle uravnotežiti u cjelokupnom kurikulumu. Glazbene su preferencije među najčešće istraživanim temama objavljenim u velikim časopisima o glazbenom obrazovanju, poput *Journal of Research in Music Education*.

Slično tome, Yim i suradnici (2014) su izvijestili da je preferencija glazbe zauzimala 22,05 % ukupnog istraživanja objavljenog u *Journal of Research in Music Education* u razdoblju od 2008.-2012. godine. Nadalje je naglasila da u 21. stoljeću postoji potreba za izgradnjom fokusiranog, uvjerljivog korpusa literature u području glazbenih preferencija. Gore spomenuto istraživanje potvrđuje važnost glazbenih preferencija u nečijem iskustvu glazbenog učenja, međutim, samo je ograničen broj studija bio usmjeren na područje obrazovanja u ranom djetinjstvu.

Nadalje, među ovim ograničenim studijama ranog djetinjstva, vrlo malo njih raspravlja o dječjim glazbenim preferencijama i na Istoku i na Zapadu. Osim toga, vrlo malo studija istražuje podatke korištenjem pristupa rudarenja podataka.

Roulston (2006) na temelju analize istraživanja glazbenih karakteristika djece ukazuje na sekvencijalno napredovanje i razvoj ovih karakteristika. Postoje neki pokazatelji da, posebno u područjima vokalnog razvoja i razlikovanja ritmova, ovo napredovanje više ovisi o čimbenicima sazrijevanja nego o određenoj vrsti podučavanja ili iskustva u okruženju. Ipak, svako objašnjenje novih glazbenih karakteristika i ponašanja svakako ne može zanemariti prirodu djetetovog glazbenog iskustva.

Dvije su komponente apsolutno bitne: dijete s potencijalom da odgovori i prilika da sluša glazbu i sudjeluje u njoj. Razmatranje ovih nalaza može pomoći glazbenim edukatorima u planiranju glazbenih iskustava koja će optimalno iskoristiti djetetove kapacitete na svakoj dobnoj razini i tako olakšati tu dinamičku usklađenost između djeteta i kurikuluma (Yim i suradnici, 2014). Nalazi o perceptivnom razvoju pokazuju da se prvo razvija percepcija glasnoće, zatim visina i ritam, a posljednja se percepcija harmonije. Dob od šest do osam godina obilježen je brzim napredovanjem u percepciji melodije. Glazbeni program u prva tri razreda stoga treba naglašavati doživljaje koji razvijaju ritmičku i melodijsku percepciju.

Iskustva koja naglašavaju harmoniju ne moraju se naglašavati do srednjih razreda, iako se više zvukova može, naravno, uključiti od samog početka. Iskustva koja pomažu tonskom pamćenju također treba naglasiti u srednjim razredima. Budući da se percepcija glasnoće javlja rano u razvojnom slijedu, ne treba je posebno naglašavati. Konceptualni razvoj slijedi niz sličan razvoju percepcije.

4.2. Preferencije djece prema stilovima glazbe

Rezultati istraživanja (Dobrota i Sarajčev, 2021) dječjih glazbenih preferencija uglavnom pokazuju da djeca preferiraju gotovo sve glazbene stilove, ali da te sklonosti opadaju s dobi. Stoga je razdoblje ranog i predškolskog odgoja optimalno vrijeme za upoznavanje djece s različitim glazbenim stilovima, prvenstveno klasičnom glazbom, hrvatskom tradicijskom glazbom i raznim oblicima svjetske glazbe.

Roulston (2006) je istraživao dječje preferencije i zaključio da djeca pokazuju izrazite sklonosti prema eklektičnom rasponu glazbe od vrlo rane dobi, da preferiraju rock i popularnu

glazbu, da je slušanje glazbe u toj dobi karakterizirano oslanjanjem na različite tehnologije, uz slušanje neraskidivo isprepleteno s gledanjem te da su se slušanje glazbe i doživljaji kod kuće znatno razlikovali od onoga što se nudilo u školama i vrtićima.

Rezultati istraživanja koje su provele Ercegovac, Dobrota i Surić (2017) pokazali su da su među učenicima četvrtih i šestih razreda najpoželjniji glazbeni stilovi domaća i strana popularna glazba. Slično tome, u recentnom istraživanju od Szabó i suradnika (2024) pokazalo se da učenici u dobi između 9 i 19 godina također najviše preferiraju popularnu glazbu, zatim slijedi rock glazba te klasična umjetnička glazba.

U Škojinom istraživanju (2016) glazbenih preferencija učenika šestih i osmih razreda osnovnih škola te prvih, drugih i četvrtih razreda srednjih škola. Rezultati su pokazali da se najveći broj učenika osnovnih škola opredijelio za turbofolk glazbu. Potom slijede pop, zabavna, pa rock glazba. Kad je riječ o učenicima srednjih strukovnih škola pokazalo se da se njihove preferencije ne razlikuju puno u odnosu na učenike osnovnih škola, dok su umjetničku glazbu stavili na posljednje mjesto. Nešto drugačije, učenici gimnazija preferiraju prvenstveno pop, zabavnu, rock, ali i umjetničku glazbu.

Ipak, rezultati drugih istraživanja (Dobrota i Sarajčev, 2021) dječjih glazbenih preferencija pokazuju da djeca preferiraju većinu glazbenih stilova. Odnosno, čini se da u ranoj dobi još uvijek nemaju definirane glazbene preferencije, pri čemu daju prednost poznatoj, u odnosu na nepoznatu glazbu. Među različitim studijama postoji konsenzus da studenti različite dobi i spola preferiraju različite vrste glazbe. Prema nekima, sklonost određenoj vrsti glazbi može se pratiti sve do vremena kad je osoba bila novorođenče. U nekim istraživanjima navodi se da novorođenčad pozitivno reagira na glazbu koja se čuje u majčinoj utrobi i glazbu s pozitivnim zvukovima. Prema LeBlancovom konceptu, rano djetinjstvo karakterizira otvorenost prema različitim vrstama glazbe koja se s vremenom smanjuje. U međuvremenu, Hargreaves i suradnici otkrili su da smanjenje glazbene otvorenosti počinje između 10. i 11. godine, pri čemu glazbene preferencije adolescenata postaju sve čvršće kako oni odrastaju, a skloni su preferirati najpopularnije glazbene stilove.

4.3. Osobine ličnosti i glazbene preferencije kod djece

Prema Teoriji zadovoljenja potreba (eng. *Uses and gratification approach*) ljudi biraju medije ovisno o osobinama ličnosti (Arnett, 1995). U skladu s tim, slušatelji preferiraju

određenu vrstu glazbe ovisno o svojim osobinama ličnosti i potrebama koje ta glazba zadovoljava. Slično tome, prema Teoriji glazbenih preferencija (Rentfrow i Gosling, 2003) tri značajna faktora koja sudjeluju u kreiranju glazbenih preferencija su osobine ličnosti, kognitivne sposobnosti i samopoimanje. S obzirom na kognitivne sposobnosti istraživanja su pokazala da pojedinci visoko razvijenih kognitivnih sposobnosti pokazuju preferencije za složenu glazbu u odnosu na pojedince nižih kognitivnih sposobnosti. Rentfrow i Gosling (2003) to objašnjavaju osiguravanjem optimalne razine stimulacije.

Ličnost pojedinca se najčešće povezuje s konzistentnim obrascima ponašanja i reagiranja u različitim životnim okolnostima. Larsen i Buss (2008) definiraju ličnost kao skup organiziranih psiholoških osobina i mehanizama unutar pojedinca koje imaju utjecaj na njegovu prilagodbu na okolinu i interakciju s okolinom. U formiranju ličnosti veliku ulogu imaju nasljedni i okolinski faktori. Pritom, istraživanja na jednojajčanim blizancima govore da su nasljedni faktori važniji, odnosno pokazalo se da su po svojoj ličnosti znatno sličniji jednojajčani blizanci koji su odrastali u različitim okolinama nego dvojajčani blizanci koji su bili odgajani u istoj okolini. Ipak, činjenica je da se ličnost formira i pod utjecajem vanjskih faktora poput npr. različitih odgojnih postupaka ili utjecaja društva. Također, neki značajni životni događaji mogu biti izrazito djelotvorni i trajno promijeniti značajke ličnosti osobe (Petz, 2010).

Jedan od najpopularnijih modela u psihologiji ličnosti zasigurno je Petfaktorski model ličnosti (engl. Big five) (Costa i McCrae, 1992). Radi se o modelu koji se temelji na leksičkom pristupu pri čemu se naglasak stavlja na temeljne dimenzije ličnosti, objašnjavajući tako ličnost i razlike u ponašanjima. Ovaj model određuje pet glavnih faktora čime obuhvaća cijeli spektar karakteristika pojedinaca. Čimbenici koji prema ovom modelu određuju čovjekovu ličnost su: ekstraverzija/introverzija, neuroticizam/emocionalna stabilnost, ugodnost, savjesnost i intelekt, odnosno otvorenost prema iskustvima. Pritom se osobe, čiji su rezultati na skali ekstraverzije visoki, mogu opisati kao aktivne, društvene, optimistične, pričljive i zabavne. S druge strane, one osobe koje postižu nizak rezultat definiraju se kao konvencionalne, povučene i tihe (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Visoke rezultate na dimenziji emocionalne stabilnosti postižu smireni i opušteni pojedinci. Suprotno tome, niske rezultate imaju anksiozne, nesigurne i zabrinute osobe (Kardum i Smojver, 1993). Na dimenziji ugodnosti visoke rezultate postižu altruistične osobe sklone pomaganju, dok se s druge strane kontinuuma sumnjičavi, nepristojni i egoistični pojedinci. Savjesni pojedinci mogu se opisati i kao organizirani, pouzdani, marljivi i odgovorni. S druge strane, pojedinci s

niskim rezultatima na dimenziji savjesnosti su često i nemarni, nepouzđani i bezbrižni (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Konačno, otvorenost prema iskustvima upućuje na otvorenost pojedinca prema intelektualnim i umjetničkim izazovima te potrebu za promjenama i istraživanjem novog i nepoznatog (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016).

Rezultati istraživanja (Pavić, 2015) provedenog na učenicima četvrtih i sedmih razreda, u kojem je korišten Eysenckov upitnik ličnosti za djecu, pokazuju da učenici u odnosu na učenice postižu značajno viši rezultat na ekstraverziji. Prema Fulgosiju (1981) potencijalni razlog zašto dječaci općenito postižu više rezultate na skalama ekstraverzije je taj što dječaci više žude za uzbuđenjem i adrenalinom te su, u odnosu na djevojčice, živahniji, spontaniji i bezbrižniji. Nadalje, kada je riječ o neuroticizmu, spolne se razlike nisu pokazale značajnima, dok se psihoticizam pokazao značajno manje izraženim kod učenica nego učenika. Isto to pokazalo se i u drugim istraživanjima (Eysenck i Eysenck, 1993; Fulgosi, 1981). Uže crte koje sačinjavaju dimenziju psihoticizma su agresivnost, egocentričnost, kreativnost, impulzivnost i nedostatak empatije (Larsen i Buss, 2008).

Pritom rezultati istraživanja o odnosu osobina ličnosti i glazbenih preferencija sugeriraju da je ekstraverzija povezana s preferiranjem veselih ritmova s vokalima. Ekstrovertima glazba služi kao sredstvo za poticanje pobuđenosti, posebno tijekom monotonih i jednoličnih aktivnosti (McCown, Keiser, Mulhearn i Williamson, 1997). Pearson i Dollinger (2004) navode da je ekstraverzija povezana općenito s glazbenim interesima, te preferencijom pop/rock-glazbe. Osim toga, Daoussis i McKelvie (1986) upućuju na povezanost ekstraverzije i preferencije rock-glazbe, pri čemu ekstroverti, u odnosu na introverte pokazuju značajno veće preferencije toga glazbenog stila, posebno hard-rock glazbe. U istraživanju koje je proveo Dollinger (1993) utvrđena je značajna povezanost ekstraverzije s preferencijom jazz glazbe. Moguće objašnjenje nudi povezanost karakteristika jazz glazbe, kao što je prvenstveno improvizacija, s visokom razinom pobuđenosti tipičnom za ekstroverte. Također, kao i u drugim istraživanjima (Litle i Zuckerman, 1986) utvrđena je i korelacija traženja uzbuđenja s preferencijom hard-rock glazbe, dok se otvorenost za iskustva pokazala povezanom s različitim žanrovima izvan pop/rock izričaja. Nešto drugačije, preferiranje kompleksne i umjetničke glazbe povezano je s intelektom (Rentfrow i Gosling, 2003), pri čemu pojedinci koji postižu visoke rezultate na dimenziji intelekta, odnosno osobe koje su otvorenije ka novim iskustvima preferiraju glazbene stilove koji osnažuju njihov doživljaj sebe kao profinjene osobe koja pokazuje sklonost umjetnosti (Rentfrow i Gosling, 2003). Rezultati istraživanja koje su provele Dobrota i Reić Ercegovac (2014) pokazali su da su

emocionalna stabilnost i optimizam značajni prediktori durske glazbe brzoga tempa, dok su se introvertiranost i otvorenost pokazale značajnim prediktorima preferencija polagane glazbe u molu. U istraživanju koje je provedeno na učenicima četvrtih i šestih razreda (Surić, 2015) utvrđeno je da je neuroticizam pozitivno povezan s preferencijama slušanja turbofolk i strane popularne glazbe dok za dimenzije ekstraverzije i psihoticizma nisu utvrđene povezanosti s glazbenim preferencijama. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji značajna povezanost između ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i preferencije durske glazbe brzog tempa. Na značajnu povezanost ekstraverzije i preferencija brze durske glazbe ukazala su i prijašnja istraživanja u kojima je utvrđena povezanost između te osobine ličnosti i energično-ritmičnih i veselo-konvencionalnih glazbenih izričaja. Objašnjenje je moguće pronaći u stalnoj niskoj kortikalnoj pobuđenosti ekstraverata koji stoga preferiraju glazbu koju karakterizira visoka pobudljivost kao što je durska glazba brzog tempa. Odnos između osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod djece nižih razreda može pružiti uvid u to kako individualne razlike u temperamentu i karakteru mogu oblikovati glazbeni ukus u ranoj dobi. Istraživanja pokazuju da određene osobine ličnosti mogu biti povezane s preferencijama za specifične glazbene žanrove. Neka istraživanja pokazala su da postoje spolne razlike u glazbenim preferencijama. U tim istraživanjima pokazalo se da muškarci više preferiraju metal, a žene pop-glazbu (Colley, 2008). Moguće je da su i one djelovale na konačno formuliranje izraženih stereotipa o slušateljima pojedinih glazbenih žanrova. Stoga bi ih u budućim istraživanjima trebalo uzeti u obzir (Šajnović, 2020).

U dosadašnjim istraživanjima se pokazalo da djeca s visokim stupnjem ekstroverzije obično preferiraju energičnu i ritmičnu glazbu, odnosno da uživaju u glazbi koja ima brzi tempo i izražene ritmičke elemente, kao što su pop, rock ili plesna glazba. Odnosno, čini se da se njihova sklonost prema društvenim interakcijama i stimulirajućem okruženju odražava i u izboru glazbe. S druge strane, djeca koja pokazuju višu razinu neuroticizma češće preferiraju smireniju i emocionalno izražajnu glazbu, poput klasične glazbe ili balada koje im omogućuju emocionalno izražavanje i introspekciju, pri čemu im glazba može služiti kao strategija za regulaciju emocija i smirenje. Djeca koja su visoko na skali otvorenosti prema iskustvu često preferiraju kompleksniju i raznolikiju glazbu, odnosno eksperimentalne žanrove, klasičnu glazbu s bogatim harmonskim strukturama ili glazbu iz različitih kultura. Čini se da ih znatiželja i sklonost prema novim iskustvima potiču na istraživanje neobičnih i nekonvencionalnih glazbenih žanrova. Djeca s visokim rezultatima na skali savjesnosti često

preferiraju glazbu koja ima jasnu strukturu i predvidljivost, kao što su klasična glazba ili pak instrumentalna glazba koja prati jasne ritmičke i melodijske linije (Obradović, 2012).

Treba istaknuti kako se odnos između osobina ličnosti i glazbenih preferencija oblikuje putem društvenih interakcija, prvenstveno utjecajem medija i vršnjaka. Sukladno tome, za očekivati je da se taj odnos mijenja, i to s obzirom na društveni status, područje odakle pojedinac potječe i dob (Rentfrow i Gosling, 2006). Dunn, De Ruyter i Bouwhuis (2011) proveli su istraživanje o odnosima između osobnosti pojedinca i glazbenih preferencija koje je uključivalo izravno mjerenje ponašanja sudionika tijekom slušanja glazbe. Istraživanje je obuhvaćalo izvještaj o glazbenim preferencijama i ponašanju pojedinca tijekom slušanja, a provedeno je u vremenskom razdoblju od tri mjeseca. Rezultati su pokazali da su upisane glazbene preferencije od strane ispitanika bile povezane s ponašanjem prilikom slušanja, pri čemu je utvrđen snažan pozitivan odnos između neuroticizma i preferencija prema klasičnoj glazbi. Rezultati također sugeriraju na postojanje problema vezane za korištenja žanrovskih oznaka prilikom mjerenja glazbenih preferencija, kako su na početku istraživanja i tvrdili. Rezultati istraživanja dodatno pokazuju na to da su prijavljene glazbene preferencije uglavnom vezane za ponašanje prilikom slušanja istih žanrova. Također, navode da korištenje žanra za kategorizaciju glazbenih preferencija ima i određena ograničenja, odnosno evoluirajuća i dvosmisljena priroda žanrovskog predstavljanja dodatno otežava pronalaženje odnosa glazbenih preferencija i osobnost (Popović, 2006).

5. CILJ, PROBLEMI, HIPOTEZE

5.1.Cilj

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod učenika i učenica nižih razreda osnovne škole.

5.2.Problemi

- 1.) Ispitati izraženost osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod učenika nižih razreda OŠ.
- 2.) Ispitati postoji li razlika u dimenzijama ličnosti i glazbenim preferencijama između učenika i učenica nižih razreda OŠ.
- 3.) Utvrditi odnos glazbenih preferencija i dimenzija ličnosti kod učenika nižih razreda OŠ.

5.3.Hipoteze

- 1.) Očekuju se prosječni rezultati na dimenzijama ličnosti te preferencije prema pop glazbenom žanru.
- 2.) S obzirom na dob djece, očekuje se da neće postojati razlike u dimenzijama ličnosti kao ni razlike u glazbenim preferencijama između učenika i učenica trećih razreda osnovne škole.
- 3.) S obzirom na prethodna istraživanja pretpostavlja se da će postojati povezanost između glazbenih preferencija i dimenzija ličnosti kod učenika i učenica nižih razreda.

6. METODA

6.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 66 sudionika s područja Zadarske županije. Sudionici su bili učenici i učenice koje pohađaju OŠ Stanovi u dobi od 8 do 9 godina. Učenika je bilo 36, a učenica 30. Istraživanje se provodilo u prostorijama navedene osnovne škole. Prosjek potrebnog vremena za ispitivanje grupe ispitanika bio je oko 40 minuta.

6.2. Mjerni instrumenti

- *20 glazbenih isječaka:*

U istraživanju su korišteni glazbeni isječci 20 glazbenih žanrova uzetih iz istraživanja Rentfrowa i Goslinga (2011):

- Mellow: Elektronska, New Age, World Music
- Unpretentious: Pop, Country, Religiozna
- Sophisticated: Blues, Jazz, Bluegrass, Folk, Klasična, Gospel, Opera
- Intense: Rock, Punk, Alternativna, Heavy Metal
- Contemporary: Rap, Soul/R&B, Funk, Reggae

Pjesme su preuzete iz postojeće baze koja je oformljena u svrhe istraživanja Mrkela (2015), te je za svaki žanr korišten po jedan glazbeni primjer/izvođač u trajanju od petnaest sekundi.

- *Upitnik ličnosti*

U ovom istraživanju korišten je slikovni upitnik ličnosti za djecu (The Picture-Based Personality Survey for Children - Mackiewicz i Ciecuch, 2011; prema Bulat, 2017) kojim se utvrđuje pet dimenzija ličnosti: ekstraverzija, neuroticizam, ugodnost, otvorenost i savjesnost.

Korištena je verzija za djecu (od 4. do 6. razreda). Svaki od pet faktora opisuju dva pola svake dimenzije. Upitnik se sastoji od 28 tvrdnji koje su usmjerene na ponašanje, pri čemu se uspoređuju dva crteža. Na crtežima glavni lik je u istoj situaciji, ali se ponaša različito. Npr. U situaciji “Kada pada kiša...” na prvom crtežu glavni lik se “igra na

kompjuteru”, a na drugom “gleda TV”. Djeca trebaju razmisliti o zadanoj situaciji i o tome što oni najčešće rade u toj situaciji te procijeniti jesu li sličnija liku na prvom ili drugom crtežu. Kada se odluče za crtež trebaju procijeniti je li njihovo ponašanje vrlo slično (upravo tako) ili donekle slično (donekle je tako) ponašanju glavnog lika na crtežu. Veći rezultat na skali predstavlja i veću prisutnost osobine ličnosti koju mjeri, osim na skali neuroticizma gdje manji rezultat upućuje na veći neuroticizam. Koeficijenti pouzdanosti kreću se od Cronbach alpha = 0,64 za skalu ugodnosti do Cronbach alpha = 0,60 za skalu neuroticizma, skala otvorenosti nije se pokazala pouzdanom (Bulat, 2017).

6.3. Postupak

Ispitivanje je provedeno u učionicama Osnovne škole Stanovi. Ispitivanje se sastojalo od tri dijela. U prvom dijelu ispitanici su ispunili upitnik o spolu i dobi. U drugom dijelu su slušali 20 glazbenih isječaka, te nakon svakog odgovorili na pitanje o stupnju preferencije na skali od 1-3. Treći dio ispitivanja sastojao se od ispunjavanja upitnika ličnosti.

7. REZULTATI I RASPRAVA

Tablica 1. Prikaz postotaka odgovora za različite glazbene žanrove.

	1-uopće mi se ne sviđa	2-osrednje mi se sviđa	3-jako mi se sviđa
Rap	13,6%	15,2%	71,2%
Rock	13,6%	30,3%	56,1%
R&B	48,5%	37,9%	13,6%
Opera	69,7%	16,7%	13,6%
Blues	28,8%	48,5%	22,7%
World Music	39,4%	40,9%	19,7%
Reggae	28,8%	39,4%	31,8%
Turbofolk	51,5%	19,7%	28,8%
Elektronska glazba	13,6%	9,1%	77,3%
Country	36,4%	27,3%	36,4%
Funk	16,7%	40,9%	42,4%
New Age	43,9%	43,9%	12,1%
Klasična glazba	22,7%	31,8%	45,5%
Heavy Metal	22,7%	22,7%	54,5%
Folk	45,5%	31,8%	22,7%
Jazz	40,9%	28,8%	30,3%
Pop	19,7%	25,8%	54,5%
Soul	40,9%	33,3%	25,8%
Gospel	34,8%	40,9%	24,2%
Punk	10,6%	18,2%	71,2%

Dobiveni rezultati sugeriraju da najveći broj sudionika preferira elektronsku glazbu, odnosno najveći postotak dječaka i djevojčica (77,3%) označava tu vrstu glazbe s “jako mi se sviđa”. Potom slijede rap (71,2%) i punk (71,2%). S druge strane, najviše odgovora “uopće mi se ne sviđa” dječaci i djevojčice davali su za žanr opere (69,7%), nakon čega slijede turbofolk (51,5%) te r&b (48,5%).

Dobiveni rezultati razlikuju se od drugih recentnih istraživanja prema kojima učenici najviše preferiraju popularnu glazbu, zatim slijedi rock glazba te klasična umjetnička glazba (Ercegovac i sur., 2017; Szabó i sur., 2024). Formiranje glazbenih preferencija mladih impliciraju brojni čimbenici, pri čemu su u moderno doba mediji vodeći čimbenik. Meyers (2012) ističe da su ljudi skloniji preferirati ono poznatije, pa tako pjesmu koja nam se na početku nije svidjela možemo početi preferirati ukoliko ju slušamo svakodnevno. U recentnom istraživanju (Huj, 2021) u kojem su sudjelovali učenici četvrtih i osmih razreda pokazalo se da učenici u slobodno vrijeme u najvećoj mjeri slušaju pop glazbu u slobodno vrijeme (61.9%). Četvrtina ih sluša zabavnu glazbu i novokomponiranu („cajke“), dok, klasičnu, umjetničku glazbu sluša najmanje učenika (1.9%). Također, utvrđeno je da postoji razlika u preferencijama između mlađih i starijih učenika. Pritom se mlađim učenicima, odnosno učenicima koji pohađaju četvrti razred, svi navedeni glazbeni primjeri popularne i umjetničke glazbe značajno više sviđaju nego učenicima koji pohađaju osmi razred.

Kao što je već spomenuto, prema LeBlancovom konceptu, rano djetinjstvo karakterizira otvorenost prema različitim vrstama glazbe koja se s vremenom smanjuje, pri čemu smanjenje glazbene otvorenosti počinje upravo između 10. i 11. godine (North i Hargreaves, 2008).

Tablica 2. Prikaz pokazatelja deskriptivne statistike za dimenzije ličnosti.

	N	M	Minimum	Maksimum	Standardna devijacija	Asimetričnost	Kurtičnost
Ekstraverzija	66	3.50	2.50	4.00	0.322	-1.458	2.226
Emocionalna stabilnost	66	2.97	1.83	3.67	0.457	-0.489	-0.492
Otvorenost	66	2.80	1.67	3.67	0.376	-0.034	0.101
Savjesnost	66	3.55	2.40	2.40	0.480	-0.402	-0.748
Ugodnost	66	3.49	2.60	2.60	0.322	-0.971	0.395

Djeca pokazuju relativno visoke rezultate na dimenziji ugodnosti, ekstraverzije i savjesnosti, a relativno niske na dimenziji emocionalne stabilnosti i otvorenosti za nova iskustva.

Razlika u dimenzijama ličnosti između učenika i učenica nižih razreda

Tablica 3. Razlike u dimenzijama ličnosti između dječaka i djevojčica.

	M _{dječaci}	M _{djevojčice}	t	df	P
Ekstraverzija	3.50	3.51	-0.07	64	0.95
Emocionalna stabilnost	2.89	3.07	-1.55	64	0.13
Otvorenost	2.75	2.85	-1.03	64	0.31
Savjesnost	3.47	3.64	-1.42	64	0.16
Ugodnost	3.46	3.54	-1.06	64	0.29

U Tablici 3 prikazani su rezultati t-testa kojim je testirana značajnost razlika u dimenzijama ličnosti s obzirom na spol. Dobiveni rezultati sugeriraju kako razlika u osobinama ličnosti (ekstraverzija, emocionalna stabilnost, otvorenost, savjesnost i ugodnost) između dječaka i djevojčica nema. Slično je utvrđeno u istraživanju od Bulat provedenom 2017. na 305 učenika četvrtih razreda.

Čini se da je razlike moguće uočiti na pojedinim facetama određenih dimenzija, pri čemu se ne može generalizirati da žene postižu veće rezultate na dimenziji ekstraverzije, već unutar ekstraverzije postižu veće rezultate na skali druželjubivosti, odnosno skalama topline i pozitivnih emocija, dok na skalama asertivnosti i traženja uzbuđenja postižu niže rezultate (Costa i McCrae, 2001). Slično tome, u istraživanju Larsena i Bussa (2008) unutar dimenzije neuroticizma, žene postižu veći rezultat na skali anksioznosti, dok za impulzivnost nisu utvrđene razlike. Što se tiče ugodnosti, žene dosljedno postižu veće rezultate na skalama blagosti i povjerenja.

Ipak, spomenute razlike dobivene su u istraživanjima u kojima su sudjelovale odrasli muškarci i žene. S obzirom na to da se ličnost gradi tijekom odrastanja možemo zaključiti da razlike kod djece rane školske dobi još nisu vidljive.

Razlika u glazbenim preferencijama između učenika i učenica nižih razreda

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika između djevojčica i dječaka u glazbenim preferencijama izračunat je hi-kvadrat test.

Tablica 4. Razlike u glazbenim preferencijama između dječaka i djevojčica dobivene pomoću hi-kvadrat testa.

	χ^2	p
Rap	2.20	0.33
Rock	2.28	0.32
R&B	1.94	0.38
Opera	2.58	0.28
Blues	0.53	0.77
World Music	4.61	0.10
Reggae	0.09	0.96
Turbofolk	4.20	0.12
Elektronska glazba	1.20	0.55
Country	0.35	0.84
Funk	0.16	0.93
New Age	1.19	0.55
Klasična glazba	1.70	0.43
Heavy Metal	0.59	0.74
Folk	1.39	0.50
Jazz	1.06	0.59
Pop	1.12	0.57
Soul	4.94	0.08
Gospel	1.32	0.52
Punk	0.65	0.72

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 4 utvrđeno je da nema značajne razlike između dječaka i djevojčica u glazbenim preferencijama, odnosno dječaci i djevojčice podjednako preferiraju sve glazbene žanrove korištene u ovom istraživanju. Usprkos istraživanjima koja su utvrdila razliku u glazbenim preferencijama između muškaraca i žena (Dobrota i Reić Ercegovac, 2014), rezultati drugih istraživanja (Dobrota i Sarajčev, 2021) dječjih glazbenih preferencija uglavnom pokazuju da djeca preferiraju gotovo sve glazbene stilove, odnosno čini se da u ranoj dobi još uvijek nemaju definirane glazbene preferencije.

Greer, Dorow i Randall (1974) su proveli istraživanje usmjereno na ispitivanje glazbenih preferencija učenika osnovne škole. Cilj istraživanja je bio utvrditi najviše preferiranu glazbu djece vrtićkog uzrasta u odnosu na djecu nižih i viših razreda osnovne škole. Rezultati su istraživanja pokazali da će učenici u osnovnoj školi preferirati rock glazbu. U istraživanju nije utvrđena razlika u preferencijama između djece vrtićkog uzrasta u odnosu na učenike prvih razreda osnovne škole, dok je kod viših razreda utvrđena prevladavajuća prednost prema rock glazbi. U rezultatima istraživanja uočeno je da vrijeme između trećeg i četvrtog razreda osnovne škole predstavlja ključno vrijeme u pogledu formiranja glazbenog ukusa. Razlike u preferencijama su prilikom istraživanja bile velike, dosljedne u smjeru i kompatibilne s općim sociološkim teorijama koje se tiču kulturne uvjetovanosti.

Kad je riječ o djeci studije su pokazale da djeca preferiraju glazbu u različitim stilovima dajući prednost poznatoj, za razliku od nepoznate glazbe. Autori zaključuju da opetovano slušanje glazbe, uz odgovarajuće metodičko osmišljavanje aktivnosti slušanja glazbe, značajno pridonosi povećanju dječjih glazbenih preferencija.

Povezanost osobina ličnosti i glazbenih preferencija

Nadalje, u sklopu pružanja odgovora na treći problem izračunati su koeficijenti korelacije između osobina ličnosti i preferencija različitih glazbenih žanrova.

Tablica 5. Povezanost osobina ličnosti i glazbenih preferencija.

	Ekstraverzija	Emocionalna stabilnost	Otvorenost	Savjesnost	Ugodnost
Rap	-0.03	-0.19	0.20	0.10	-0.17
Rock	0.16	-0.01	-0.03	0.15	-0.11
R&B	0.09	0.12	0.03	0.07	0.09
Opera	-0.06	-0.00	0.05	-0.09	0.07
Blues	0.08	0.04	0.04	0.19	-0.05
World Music	-0.08	0.04	-0.16	-0.00	0.09
Reggae	-0.08	-0.12	0.00	0.14	-0.16
Turbofolk	0.03	0.02	-0.13	-0.07	-0.02
Elektronska glazba	0.10	-0.09	0.08	0.13	-0.01
Country	0.03	0.05	0.04	0.10	0.18
Funk	0.12	0.04	0.20	0.27*	-0.04
New Age	-0.08	0.04	0.06	0.10	-0.00
Klasična glazba	-0.04	-0.12	0.12	0.13	0.20
Heavy Metal	0.10	-0.04	0.02	0.06	-0.10
Folk	0.01	0.20	-0.02	0.07	0.12
Jazz	0.16	0.24	0.10	0.12	-0.19
Pop	-0.00	0.05	0.15	0.11	0.05

Soul	-0.05	0.06	0.16	0.07	-0.13
Gospel	0.01	-0.02	0.15	0.21	-0.01
Punk	0.09	-0.06	-0.05	0.09	-0.03

Legenda: * - $p < 0.05$

Utvrđena je statistički značajna povezanost između dimenzije savjesnosti i preferencije funka. Između ostalih varijabli nisu utvrđene značajne korelacije. Dobiveni rezultati nisu u skladu s prethodnim istraživanjima (Dollinger, 1993; Surić, 2015) koja upućuju na to da je neuroticizam pozitivno povezan s preferencijama slušanja turbofolk i strane popularne glazbe, ekstraverzija s preferencijama jazz i pop/rock-glazbe, a posebno hard-rock glazbe. Također, preferiranje kompleksne i umjetničke glazbe povezano je s dimenzijom otvorenosti ka iskustvima (Rentfrow i Gosling, 2003).

Također, prema rezultatima drugih istraživanja (Obradović, 2012) djeca s visokim rezultatima na skali savjesnosti preferiraju glazbu koja ima jasnu strukturu i predvidljivost, odnosno klasičnu glazbu te instrumentalnu glazbu koja prati jasne ritmičke i melodijske linije. Slično dobivenim rezultatima, u istraživanju od Dobrote i Reić-Ercegovac (2011) pokazalo se da je savjesnost pozitivno povezana s preferencijom konvencionalne i plesno-ritmične glazbe, kakvom se, između ostalog, smatra i funk. Vrijedi spomenuti kako su Chamorro-Premuzic i Furnham (2007) utvrdili da je savjesnost negativno povezana s vjerojatnošću korištenja glazbe u svrhu emocionalne regulacije. Prema rezultatima istraživanja (Ožić-Paić, 2021.) koje je provedeno na uzorku djece rane i predškolske dobi, od 3 do 7 godina, ne postoji razlika između dječaka i djevojčica.

8. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Prije formuliranja zaključaka treba spomenuti nekoliko ograničenja provedenog istraživanja. Prije svega, treba istaknuti činjenicu da je pojedini glazbeni žanr predstavljen s jednim glazbenim primjerom, što se smatra nedovoljnim za stjecanje detaljnijeg uvida u preferencije pojedinih glazbenih stilova. Osim toga, treba uzeti u obzir dob sudionika. Naime, s obzirom na kompleksnost ličnosti, ali i složenost nastajanja glazbenih preferencija činjenica je da u dobi između 8 i 9 godina one još uvijek nisu dovoljno definirane.

Također, jedan od nedostataka provedenog istraživanja koji je mogao utjecati na rezultate su i slabiji koeficijenti pouzdanosti korištenog upitnika ličnosti. Osim toga, s obzirom na kompleksnost problema prikupljeni uzorak trebao bi biti veći.

9. ZAKLJUČAK

U provedenom istraživanju postavljene su tri hipoteze. Prva hipoteza je djelomično prihvaćena, druga je prihvaćena, a treća odbačena. Utvrđeno je da između dječaka i djevojčica ne postoje razlike u osobinama ličnosti ili u glazbenim preferencijama. Također, što se tiče povezanosti između osobina ličnosti i glazbenih preferencija utvrđeno je da postoji jedino ona između savjesnosti i preferiranja funka. Konačno, može se zaključiti kako se najvažniji znanstveni doprinos ovog istraživanja temelji na činjenici da su djeca u ranoj školskoj dobi otvorena prema različitim vrstama glazbe te da njihov glazbeni ukus nije ograničen na određene glazbene stilove. Stoga je u glazbene aktivnosti djece ove dobi moguće uključiti različite vrste glazbe, pod uvjetom da je takva glazba primjerena dječjim sposobnostima.

Glazbeni angažman u ranom odgoju i obrazovanju uključuje različite aktivnosti, poput pjevanja, slušanja, sviranja instrumenata i plesa. Sve te aktivnosti pridonose razvoju interkulturalne osjetljivosti djece, posebice pjevanja i slušanja glazbe. Glazba je važan medij koji može pridonijeti razvoju dječjeg glazbenog uma. U budućim istraživanjima vrijedilo bi se fokusirati na učinke koje glazbene aktivnosti imaju na cjelokupan dječji razvoj.

10. LITERATURA

1. Andrews, F. M. i Deihl, N. C. (1970). Development of a technique for identifying elementary school children's musical concepts. *Journal of Research in Music Education*, 18(3), 214-222.
2. Arnett, J. J. (1995). Adolescents' uses of media for self-socialisation. *Journal of Youth and Adolescence*, 24, 219-233.
3. Ashdown, D., Bernard, M. (2012). Can explicit instruction in social and emotional learning skills benefit the social-emotional development, well-being, and academic achievement of young children? *Early Childhood Education Journal*, 39(6), str. 397-405.
4. Baylor, A., Kim, Y. (2006). A social-cognitive framework for pedagogical agents as learning companions. *Educational Technology, Research and Development*, 54(6), str. 569-596.
5. Belapurkar, A. (2017). Music for emotional and social development of child, *Scholarly research journal for interdisciplinary studies*, Vol 4., str. 32-37.
6. Bilhartz, T.D, Bruhn, R.A., and Olson, J.E. (2020). The effect of early music training on child cognitive development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20, str. 615-636.
7. Chamorro-Premuzic, T., Bennett, E., & Furnham, A. (2007). The happy personality: Mediation role of trait emotional intelligence. *Personality and individual differences*, 42(8), 1633-1639.
8. Cortes, R., Domitrovich, C., Greenberg, M. (2007). Improving young children's social and emotional competence: A randomized trial of the preschool "PATHS" curriculum. *The Journal of Primary Prevention*, 28(2), str. 67-91.
9. Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1992). *The Revised NEO Personality Inventory (NEOPIR) and NEO Five-Factor Inventory (NEO FFI) Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources
10. Custodero, L. A. (2006). Singing practices in 10 families with young children. *Journal of Research in Music Education*, 54(1), 37-56.
11. Daoussis, L. i Mc Kelvie, S. J. (1986). Musical preferences and effects of music on a reading comprehension test for extraverts and introverts. *Perceptual and motor skills*, 62(1), 283-289.

12. Demorest, S. M., Schultz, S. J. M. (2004). Children's preference for authentic versus arranged versions of world music recordings. *Journal of Research in Music Education*, 52(4), 300-313.
13. Dobrota, S.; Maslov, M. (2015). Glazbene preferencije učenika prema narodnoj glazbi. *Metodički ogledi* 22 (1), str. 9-22.
14. Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2014). Students' Musical Preferences: The Role of Music Education, Characteristics of Music and Personality Traits, *Croatian Journal of Education*, Vol.16, No.2/2014, 363-384.
15. Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2016). Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
16. Dobrota, S. i Sarajčev, M. (2021): Students' Musical Preferences for Classical Music, 20th Century Music, and World Music – The Open-Earedness Hypothesis. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 70(1), 11-42.
17. Dollinger, S. J. (1993). Research note: Personality and music preference: Extraversion and excitement seeking or openness to experience?. *Psychology of music*, 21(1), 73-77.
18. Dunn, P. G., De Ruyter, B., Bouwhuis, D. G. (2011). Toward a better understanding of the relation between music preference, listening behavior, and personality, *Psychology of Music*, Volume 40 Issue 4, 411-428.
19. Đurković-Pantelić, M. (1998). Methodology of preschool children musical education, Research article, Reserchgate, str. 1-12
20. Foti, P. (2020). The effects of music and creativity on child's development an innovative educational program, University of Athena, Athena
21. Fish, A.M., Li, X., McCarrick, K., Butler, S.T., Stanton, B., Brumitt, G.A., Bhavnagri, N.P., Holtrop, T., Partridge, T., (2008). Early Childhood Computer Experience and Cognitive Development among Urban Low-Income Pre-schoolers. *Journal of Educational Computing Research*, Vol. 38(1), str. 97-113
22. Funk, S., Ho, J. (2018). Promoting young children's social and emotional health. *Young Children*, 73(1), str. 1-19.
23. Hallam S. (2018). The power of music: its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people, University of London, London,

24. Heyworth J. (2013). Developing Social Skills Through Music: The Impact of General Classroom Music in an Australian Lower Socio-Economic Area Primary School Edith Cowan, University Research Online, ECU Publications
25. Hughes, J., Robbins, B., McKensie, B., Roob, S. (1999). Integrating exceptional and non exceptional young, *International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science (IJLRHSS)* Vol. 3, str. 1-9
26. Huj, M. (2021). Glazbene preferencije učenika prema umjetničkoj i popularnoj glazbi (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Academy of Arts and Culture in Osijek).
27. Kardum, I. i Smojver, I. (1993). Petofaktorski model strukture ličnosti: izbor deskriptora u hrvatskom jeziku. *Godišnjak Zavoda za psihologiju*, 2(2), 91-100.
28. Katušić, A., Burić, K. (2021). Music Therapy in Educating Children with Developmental Disabilities, *Croatian Journal of Education* Vol.23, str. 63-79
29. Larsen, R. J. i Buss, D. M. (2008). Psihologija ličnosti. Jastrebarsko: Naklada Slap.
30. LeBlanc, A. (1979). Generic Style Music Preferences of Fifth-Grade Students, *Journal of Research in Music Education*, Vol. 27, No. 4, 255-270.
31. Litle, P. i Zuckerman, M. (1986). Sensation seeking and music preferences. *Personality and individual differences*, 7(4), 575-578.
32. Mainwaring, J. (2003). Experiments on the Analysis of Cognitive Processes Involved in Musical Ability and in Music Education, *British journal of Educational Psychology*, Vol. 1, Part 2 (2003), str. 182-203.
33. McCown, W., Keiser, R., Mulhearn, S. i Williamson, D. (1997). The role of personality and gender in preference for exaggerated bass in music. *Personality and individual differences*, 23(4), 543-547.
34. Moussaoui, N., Braster, S., (2011). Perceptions and Practices of Stimulating Children's Cognitive Development among Moroccan Immigrant Mothers. *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 20(3), str. 370- 383.
35. Mrkela, L. (2015). Odnos osobina ličnosti gamera s glazbenim preferencijama i nekim demografskim varijablama. Diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
36. Nattiez, J. J. (1990). Music and discourse: Toward a semiology of music. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, New Yersey

37. Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159 (1 - 2), 139-158.
38. North, A.C., i Hargreaves, D. J. (2008). *The Social and Applied Psychology of Music*. New York: Oxford University Press. U: Dobrota, S., Reić Ercegovac, I., (2016). Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija. Split: Filozofski fakultet u Splitu
39. Ožić-Paić, N. (2021). Glazbene preferencije djece rane i predškolske dobi prema klasičnoj glazbi i glazbama svijeta.
40. Pearson, J. L. i Dollinger, S. J. (2004). Music preference correlates of Jungian types. *Personality and individual differences*, 36(5), 1005-1008.
41. Petani, R. (2011). Odnos roditelj-dijete: Nove paradigme ranoga odgoja, Filozofski fakultet Sveučilišta, Zavod za pedagogiju, Zagreb,
42. Piaget, J. (1983) "Piaget's theory" in P. Mussen (ed.), *Handbook of Child Psychology*, Vol. 1., 4th ed., New York: Wiley
43. Popović, A. (2006). Ličnost i glazbene preferencije.
44. Rentfrow, P. J. i Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: the structure and personality correlates of music preferences. *Journal of personality and social psychology*, 84(6), 1236.
45. Roulston, K. (2006). Qualitative investigation of young children's music preferences. *International Journal of Education & the Arts*, 7(9), 1-24.
46. Sloboda, J.A., O'Neill, S.A., Ivaldi, A. (2001). Functions of music in everyday life: an exploratory study using the Experience Sampling Method. *Musicae Scientiae*, 5, str. 66 -90
47. Starc, B., Obradović, Č., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. *Golden marketing*, Zagreb
48. Surić, S. (2015). Značajke osobnosti i glazbeni ukus djece (Doctoral dissertation, University of Split. Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split).
49. Šajnović, M. (2020). Razlike u glazbenim preferencijama studenata Sveučilišta u Zadru i Filozofskog fakulteta u Zagrebu (Doctoral dissertation, University of Zadar. Department of Sociology).
50. Škojo, T. (2016). Glazbene preferencije učenika kao polazište za realizaciju izvannastavnih aktivnosti u strukovnim školama, *Život i škola :časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. LXII No. 2, str. 167-184.

51. Težak, D., Čudina-Obradović, M. (1996). Priče o dobru priče o zlu – priručnik za razvijanje moralnog prosuđivanja u djece, Školska knjiga, Zagreb,
52. Trainor, L. J. (2005). Are there critical periods for musical development? *Developmental Psychobiology*, 46(3), 262-278.
53. Tucker-Drob, E.M., Harden, K.P., (2012). Early Childhood Cognitive Development and Parental Cognitive Stimulation: Evidence for Reciprocal GeneEnvironment Transactions. *Developmental Science*, Vol. 15(2), str. 250-259.
54. Vasta, R., Marshall M. Haith, Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija: moderna znanost*, Naklada Slap, Jastrebarsko
55. Vidaković, V. (2011). Heritabilnost crta ličnosti Petofaktorskog modela ličnosti (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Psychology).
56. Walsh, D. J. (2002). Constructing an artistic self: A cultural perspective. In L. Bresler & C. M. Thompson (Eds.), *The arts in children's lives*, Amsterdam: Kluwer, str. 101-111.,
57. Zimmerman, Mary P. (2007). Musical Characteristics of Children, *Visions of Research in Music Education*: Vol. 17 , Article 8.
58. Yim, H. J. B., Boo, Y. L., Ebbeck, M. (2014). A Study of Children's Musical Preference: A Data Mining Approach. *Australian Journal of Teacher Education*, 39(2), 21-34

11. ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

Ime i prezime: Patricija Žunić

Datum i mjesto rođenja: 17.04.1998., Zadar

Adresa: Put Jankovca 16, 23206 Sukošan

E-mail: pzunic98@gmail.com

Broj telefona: 095 880 5128

Obrazovanje:

Osnovna škola Sukošan, Sukošan

Gimnazija Vladimira Nazora, Zadar

Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Učiteljski studij

Vještine:

Dobra komunikacija i rad s djecom, ples, pjevanje, kreativnost, poznavanje 3 strana jezika (engleski, njemački i španjolski)

Vozačka dozvola:

Posjedovanje vozačke dozvole